

Nr 142.

Ankom till riksdagens kansli den 28 april 1939 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående redovisningen av vissa av försvarsväsendet, tullverket och lotsverket disponerade fastigheter m. m.

(4:e avd.)

I propositionen nr 184 har Kungl. Maj:t begärt riksdagens yttrande angående framlagt förslag i fråga om redovisningen av vissa av försvarsväsendet, tullverket och lotsverket disponerade fastigheter m. m.

Efter att hava lämnat en redogörelse för tillkomsten av statens allmänna fastighetsfond har föredragande departementschefen anfört följande.

»Genom beslut den 8 oktober 1937 har Kungl. Maj:t anbefallt riksräkenskapsverket att efter samråd, i den mån så erfordrades, med vederbörande verk och myndigheter verkställa utredning och inkomma med förslag angående sättet för redovisning i riksbokföringen av fastigheter, som disponerades av försvarsväsendet, tullverket och lotsverket.

Med anledning härav har riksräkenskapsverket efter samråd med vederbörande myndigheter i ett den 28 februari 1939 avgivet underdånigt utlåtande, vilket torde få biläggas statsrådsprotokollet i detta ärende, föreslagit, att den av nämnda myndigheter disponerade fasta egendomen skulle upptagas till redovisning å statens allmänna fastighetsfond enligt för denna fond nu gällande regler, varvid den redovisade egendomen skulle fördelas å fem delfonder avseende fastigheter, som stå under arméförvaltningens, marinförvaltningens, flygförvaltningens, generaltullstyrelsens respektive lotsstyrelsens förvaltning. Dessa delfonder skulle även kunna omfatta av nämnda myndigheter tidigare disponerad egendom, som för försäljning överlämnats till annan myndighets — främst djurgårdskommissionens — förvaltning utan att upptagas till redovisning å någon kapitalfond.

Å fastighetsfonden redovisas för närvarande endast byggnader avsedda för olika ämbetsverk och institutioner samt vissa under dem lydande anstalter med tillhörande tomter. I de nya delfonderna skulle emellertid enligt riksräkenskapsverkets förslag ingå även vissa värden, som delvis hava en från fastighetsfondens nuvarande tillgångsvärden avvikande karaktär, såsom dockor, hamnanläggningar, skjuthanor, verkstadsbyggnader, radioanläggningar och fasta fyrar. Å de militära delfonderna skulle därjämte även redovisas vissa jordbruksfastigheter.

I samråd med riksräkenskapsverket hava de berörda myndigheterna upprättat förslag till värdering av de fastigheter, som skulle upptagas till redovisning å de föreslagna nya delfonderna. Slutresultatet av den verkställda värderingen återfinnes i en vid riksräkenskapsverkets skrivelse fogad tabellbilaga. Riksräkenskapsverket förutsätter, att den verkställda värderingen blir föremål för ytterligare överarbetning, innan de nya delfonderna inrättas.

I enlighet med de i proposition nr 199 till 1938 års riksdag föreslagna, av riksdagen godkända grunderna för avskrivning av å fastighetsfonden uppförda byggnadsvärden skulle för samtliga å fonden uppförda byggnader till värdeminskningsskonto avsättas så stort belopp, som skulle hava avskrivits från tiden för byggnadens, respektive byggnadskomplexets färdigställande med tillämpande av i samma proposition föreslagna avskrivningsregler. Avskrivning skulle för olika fastighetsgrupper ske med 25 respektive 50 procent av anskaffningskostnaden vid anskaffningen, samt därefter med 1.25 procent om året, vilket skulle motsvara en avskrivningsperiod om 60 respektive 40 år.

Riksräkenskapsverket förordar, att motsvarande regler komma till tillämpning även för de nya delfonderna. Härvid skulle den 40-åriga avskrivningsperioden tillämpas för samtliga rent militära etablissemang samt för lotsverkets byggnader. Friliggande förvaltningsbyggnader och bostadshus samt tullverkets byggnader skulle avskrivas på 60 år. Hamn- och fyranläggningar skulle, liksom luftfartsfondens belysningsanläggningar, avskrivas omedelbart vid anskaffningen.

I enlighet med dessa regler skulle för de militära byggnader, vilka nu föreslås till invärdering å fastighetsfonden, ett mycket obetydligt belopp återstå att avskriva. Riksräkenskapsverket föreslår därför, att alla de nu befintliga militära byggnader, vilka icke finansierats med anslag av kapitalmedel, redan vid delfondernas inrättande skola anses vara i sin helhet avskrivna. Ett mot dessa byggnaders hela värde svarande belopp bör alltså uppföras å värdeminskningsskonto.

Till inkomst- och utgiftsstaterna för de nya delfonderna skulle enligt riksräkenskapsverkets förslag från vederbörande riksstatsanslag överföras inkomster och utgifter för de berörda fastigheterna enligt för de nuvarande delfonderna gällande regler. Riksräkenskapsverket påpekar, att frågan om dessa staters definitiva utformning icke kan slutligt utredas förrän i samband med framläggande av förslag till stat för de nya delfonderna för det första budgetår, under vilket de äga bestånd.

I detta sammanhang torde böra erinras, att utredning pågår angående ändrad uppställning av fjärde huvudtiteln till närmare överensstämmelse med de principer, som från och med budgetåret 1935/36 tillämpats för övriga huvudtitlar. På sätt riksräkenskapsverket påpekat, torde denna utredning även kunna påverka avgränsningen av de utgifter, som skola överföras till fastighetsfonden.

Under senare år har såsom ett led i budgetsystemets utbyggnad till större fasthet och översiktlighet genomförts en redovisning å kapitalfonder av

olika delar av statens fastighetsbestånd. Väsentligen har denna redovisning anknutits till statens år 1935 upprättade allmänna fastighetsfond. Utanför fondredovisningen stå dock alltjämt betydande fastighetsgrupper, främst de som disponeras för försvarsändamål. Sedan riksräkenskapsverket efter verkställd utredning nu avgivit förslag till redovisning inom fastighetsfondens ram jämväl av dessa återstående delar av statens fastighetsbestånd, synes tiden vara inne att överväga en fondredovisning för ifrågavarande, ännu ej reglerade fastighetsgrupper. Då principerna för en sådan redovisning under de gångna åren hunnit i erforderlig grad prövas och vunnit stadga, ansluter jag mig till riksräkenskapsverkets förslag, att fondredovisningen nu skall utsträckas till att omfatta de fastigheter som stå under arméförvaltningens, marinförvaltningens, flygförvaltningens, generaltullstyrelsens och lotsstyrelsens förvaltning.

För de olika här ifrågavarande förvaltningsgrenarna böra, på sätt riksräkenskapsverket förutsatt, upprättas särskilda delfonder. Det kan ifrågasättas, huruvida icke de militära förvaltningsgrenarnas delfonder borde utbrytas ur statens allmänna fastighetsfond och sammanföras inom ramen av en särskild försvarsväsendets fastighetsfond. Denna fråga behöver dock ej nu avgöras.

Den utvidgade fastighetsredovisningen torde böra tillämpas från och med budgetåret 1940/41, vilket innebär, att de nya delfonderna lämpligen böra upprättas per den 30 juni 1940. Till ledning för höstens budgetarbete bör frågan om fondredovisningens utsträckande till nyssnämnda områden nu underställas riksdagen för yttrande. Slutligt förslag i ärendet torde få anmälas i samband med framläggande av förslag till stat för fastighetsfonden för budgetåret 1940/41.

Mot riksräkenskapsverkets förslag till regler för avskrivning av fastigheterna å de nya delfonderna har jag ej funnit anledning till erinran. Jag förordar alltså, att avskrivning av rent militära etablissemang samt av lotsverkets byggnader skall ske på 40 år (grundavskrivning 50 procent) samt i övrigt på 60 år (grundavskrivning 25 procent) med det undantaget likväl att hamn- och fyranläggningar skola avskrivas omedelbart vid anskaffandet. En snabbare avskrivning för militära anläggningar kunde med fog övervägas men synes för närvarande ej erforderlig med hänsyn till att de nu befintliga militära byggnaderna kunna redovisas såsom helt avskrivna eller äro täckta av för avskrivningsändamål reserverade medel.

I enlighet med riksräkenskapsverkets förslag torde de militära etablissemang, som icke finansierats av lånemedel, böra upptagas till redovisning såsom helt avskrivna. Övriga fastigheter, vilka äro hänförliga dels till 1936 års försvarsbeslut, dels till den påbörjade utflyttningen av vissa regementen till Järvafältet m. m., torde per den 30 juni 1940 böra redovisas såsom från sin tillkomst avskrivna enligt de regler vilka nu äro avsedda att gälla för de militära delfonderna. Sistnämnda, delvis retroaktiva reglering kan ske — beträffande den förra fastighetsgruppen — med anlitande av för budgetåren 1936/

37—1938/39 anvisade avskrivningsmedel, som väl förslå för ändamålet samt — beträffande fastigheterna å Järvafältet — genom disposition av reserverade inkomster av exploateringen av vissa på sin tid för militära ändamål avsedda markområden (Ladugårdsgårde, Mariebergsområdet, Johanneshov-Kvarnängen m. fl.). Jag hänvisar i detta sammanhang till propositionerna 1937: 227 samt 1938: 180 och 181.

Av särskild betydelse är härvid det av riksräkenskapsverket berörda spörsmålet om den framtida redovisningen av sistnämnda försäljningsmedel. Enligt riksräkenskapsverkets förslag skulle dessa i viss utsträckning tillföras särskilda under fastighetsfonden upplagda diversemedelstitlar; i enlighet med riksdagens principiella ståndpunktstagande år 1937 (jfr riksdagens skrivelse nr 250) och i anslutning till de förordade nya avskrivningsreglerna torde de å dessa titlar redovisade medlen, i den mån de ej äro erforderliga för den här förordade kapitalregleringen per den 30 juni 1940 få — med iakttagande av nu gällande begränsning — disponeras för finansiering till 50 procent av kostnaden för de nytillkommande byggnaderna å Järvafältet och för ammunitionsfabriken, vilka byggnader då kunna behandlas såsom till motsvarande belopp avskrivna. Även om en dylik anordning icke helt står i överensstämmelse med de regler för kapitalredovisningen, som nu tillämpas, torde den i nuvarande läge medföra avsevärda fördelar. Jag förutsätter, att den föreslagna anordningen betraktas såsom ett provisorium, som bör upphöra så snart utflyttningen till Järvafältet, respektive flyttningen av ammunitionsfabriken, slutförts.

Enligt vad jag i annat sammanhang förordar, skulle de jordbruksfastigheter, som disponeras av vissa förvaltningsmyndigheter, upptagas såsom tillgångar å domänfonden, vilken skulle över driftbudgeten tillföras ersättning för nyttjanderätten. De av försvarsväsendet disponerade jordbruksegendomarna skulle emellertid enligt riksräkenskapsverkets förslag redovisas å fastighetsfonden. Med hänsyn bland annat till svårigheten att åstadkomma en gränsdragning mellan de militära myndigheternas jordbruks- och skogsegendomar å ena sidan och å andra sidan övningsfält, skjutfält och tomter för militära etablissemang är jag icke för närvarande beredd att föreslå ändring i riksräkenskapsverkets förslag i denna del. Icke heller anser jag mig böra nu taga ställning till frågan om överflyttning av vissa byggnader från byggnadsstyrelsens delfond till de nya delfonderna.

De i riksräkenskapsverkets förslag ingående fastighetsvärdena omfatta vissa tillgångar, beträffande vilka stark tvekan måste råda, huruvida de böra ingå i fastigheternas bokförda värden. Särskilt gäller detta vissa hamn- och fyranläggningar. Jag förutsätter emellertid, att gränsdragningen mellan de fastighetsvärden som böra redovisas å fastighetsfonden och övriga anläggningsvärden får definitivt prövas i samband med det slutliga beslutet angående delfondernas inrättande.

I samband med behandlingen av frågan om redovisning av vissa av olika myndigheter disponerade jordegendomar har jag erinrat, att vissa på dessa

egendomar belägna, för särskilda ändamål avsedda anstaltsbyggnader eventuellt böra upptagas på statens allmänna fastighetsfond samt anfört, att vid framläggande av stat för fastighetsfonden för budgetåret 1940/41 torde komma att anmälas, i vad mån en sådan redovisning befunnits lämplig. Sedan dessa olika fastighetsfrågor reglerats, torde, med undantag för mynt- och justeringsverket, all den staten tillhöriga fasta egendom, som ställts under allmänna ämbetsverks och styrelser förvaltning, vara upptagen till redovisning i riksbokföringen. Jag förutsätter dock, att även frågan om redovisning av mynt- och justeringsverkets fastighet kan underställas 1940 års riksdag.

Utanför riksbokföringen komma därefter — fränsett vissa byggnader, som hava ett enbart kulturhistoriskt värde — att stå den fasta egendom, som sorterar under ståthållarämbetena för de kungl. slotten, samt riksdagens hus.»

1935 års riksdag har i anledning av Kungl. Maj:ts förslag — på sätt närmare framgår av riksdagens skrivelse nr 121 — fattat beslut om inrättande av en särskild fond, benämnd statens allmänna fastighetsfond, för redovisning av vissa staten tillhöriga fastigheter. Härvid förutsattes, att överförandet till fonden av det statliga fastigetsbeståndet, som framdeles borde där redovisas, skulle ske successivt. Till en början upptogs därför endast å fonden fastigheter, som förvaltades av fångvårdsstyrelsen, medicinalstyrelsen och byggnadsstyrelsen ävensom vissa andra fastigheter. Fastighetsfonden består numera av sju delfonder, fångvårdsstyrelsens, utrikesdepartementets, medicinalstyrelsens, byggnadsstyrelsens, Uppsala universitets, Lunds universitets och Karolinska sjukhusets delfonder.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts föreliggande förslag avser att under fastighetsfonden uppföra för redovisning jämväl de fastigheter, som disponeras av försvarsväsendet, tullverket och lotsverket. Mot Kungl. Maj:ts förslag rörande nämnda fastigheters upptagande till redovisning å fastighetsfonden har utskottet i och för sig intet att erinra. Härigenom skulle nämligen för deras del komma att tillämpas i huvudsak samma redovisningsformer, som numera tillämpas beträffande statens fastighetsbestånd i allmänhet, i den mån det samma icke ingår i affärsverksfondernas redovisning.

Föredragande departementschefen har erinrat om att för olika fastighetsgrupper enligt i allmänhet tillämpade avskrivningsregler 25, respektive 50 procent av anskaffningskostnaden pläga omedelbart avskrivas samt därefter en avskrivning ske med 1.25 procent om året, vilket motsvarar en avskrivningsperiod om 60, respektive 40 år. Departementschefen har emellertid ansett, att en snabbare avskrivning för militära anläggningar med fog kunde övervägas, men att åtgärder i detta hänseende ej för närvarande syntes vara erforderliga med hänsyn till att de nu befintliga militära byggnaderna kunde redovisas såsom helt avskrivna eller täckningen ske med anlitage av för avskrivningsändamål reserverade medel. Det har ifrågasatts, att 50 procent av kostnaderna för nytillkomna byggnader å Järvafältet och för

ammunitionsfabriken skulle avskrivras omedelbart med anlåtande av försäljningsmedel från statens markexploatering i Stockholm. Utskottet har velat understryka departementschefens uttalande om att framdeles en snabbare avskrivning av militära anläggningar bör tagas under övertvägande, och anser sig icke böra framställa någon erinran mot förslaget att för avskrivningsändamål till 50 procent av anskaffningskostnaden i avseende å förut nämnda byggnader för förvarsväsendet taga i anspråk inflytande försäljningsmedel.

Utskottet har uppmärksammat, att det ifrågasatts att låta vissa hamn- och fyranläggningar framdeles redovisas å fastighetsfonden samt att denna fråga skulle ytterligare prövas av Kungl. Maj:t. I anledning härav anser sig utskottet böra betona önskvärdheten av att vid den redovisning av fastighetsbeståndet, som bör ske övert allmänna fastighetsfonden, hänsyn tages till icke allenast fastigheternas rent juridiska karaktär utan även till praktiska synpunkter så att icke redovisningen av statens fastigheter, ehuru i formellt hänseende fullt tillfredsställande, vid tillämpningen kan komma att medföra svårigheter och ofta onödigt arbete. Det lär emellertid kunna förväntas, att dessa synpunkter vid ärendets fortsatta behandling av Kungl. Maj:t komma att beaktas.

Då Kungl. Maj:ts förslag i övrigt icke nu föranleder till särskilt uttalande från utskottets sida, finner sig utskottet böra hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anföra ovan nämnda synpunkter beträffande redovisningen av vissa av förvarsväsendet, tullverket och lotsverket disponerade fastigheter.

Stockholm den 28 april 1939.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Gränebo*, *Olof Olsson*, *Johansson* i Fredrikslund, *Andersson* i Fältenborg, *Nilsson* i Landeryd, *Pauli*, *Ström* i Lidköping, *Carlström*, *Magnusson* i Kalmar, *von Heland*, *Andersson* i Rixö och *Boman*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Jansson* i Falun, *Magnusson* i Skövde, *Svensson* i Grönvik, *Persson* i Falla, *Jonsson* i Eskilstuna, *Närlinge*, *Ward*, *Lindberg* i Umeå, *Weijne*, *Aqvist* och *Mårtensson*.